

PRIKAZ KONFERENCIJE: 20. ŠIPANSKA LJETNA ŠKOLA, DUBROVNIK, 25. – 30. LIPNJA 2021. (20th Šipan Summer Seminar)

Matko Guštin

Pravni fakultet Osijek

student 5. godine Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Pravo

E-adresa: matko.gustin10@gmail.com

Tradicionalno, već 20. godinu zaredom održava se Šipanska ljetna škola koja je ove godine održana u Dubrovniku od 25. do 30. lipnja 2021. s temom *Post-pandemic Europe: Politics, Economy and Society*. Ljetnu školu organizirali su zagrebački ured Zaklade Hanns Seidel te Institut za razvoj i međunarodne odnose. Na Ljetnoj školi sudjelovalo je 20 studenta, od toga je njih 18-ero bilo s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, članova Diplomatskog kluba, dok su s Pravnog fakulteta Osijek sudjelovali studenti pete godine Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Pravo Matko Guštin i Veronika Sudar. Ljetnu školu svečano su otvorili Aleksandra Markić Boban, voditeljica zagrebačkog ureda Zaklade Hanns Seidel te Sandro Knezović, znanstveni savjetnik u Institutu za razvoj i međunarodne odnose.

Šipanska ljetna škola započela je s radom još 2003. godine te je više od 450 studenta iz Hrvatske te srednje, istočne i jugozapadne Europe imalo priliku diskutirati o europskim i međunarodnim odnosima te njihovim politikama s istaknutim stručnjacima iz znanosti i politike. Pandemija COVID-19 znatno je utjecala na brojna područja društvenog života i politike te je zbog toga tema Ljetne škole 2021. *Post-pandemic Europe: Politics, Economy and Society* potaknula raspravu o budućnosti, proširenju te globalnoj ulozi Europske unije, vanjskoj i sigurnosnoj politici Europske unije, ekonomskom oporavku, vanjsko-trgovinskoj razmjeni te razvojnoj suradnji.

Aktivnosti na 20. Šipanskoj ljetnoj školi započele su predavanjem Davora Ive Stiera, zastupnika u Hrvatskom saboru te bivšeg hrvatskog zastupnika u Europskom parlamentu pod naslovom *Pandemics and the Global Role of Europe*. Stier je ukazao na činjenicu da je pandemija COVID-19 dovela do *starog* i *novog normalnog*, a što je generalno utjecalo i na međunarodnu politiku i odnose. Posebno je istaknuto kako pandemija nije uvela nove, već je potaknula i ubrzala razvoj postojećih društvenih poredaka te dodano ojačala neke procese. Sve to dovelo je i do jačanja geopolitike, ali i razvoja novog pojma

– *glokalizacije*, kojim se ukazuje na jednakomjernost globalnih i lokalnih vrijednosti, što se najbolje oslikava na primjeru lokalne proizvodnje i globalnog izvoza. Glokalizacija pruža niz prednosti, osobito Europskoj uniji koja se na taj način može pozicionirati kao globalni akter. Osim važnosti globalizacije, pandemija COVID-19 ukazala je i na ovisnost nekih država o izvozu te, u tom smislu, isprepletenu ulogu Kine i Sjedinjenih Američkih Država. Proces globalizacije, koji je dodatno pojačan aktualnom pandemijom, ukazuje na tri geopolitička pravca djelovanja Europske unije: prvi je prema istoku, odnosno istočno partnerstvo prema Rusiji; drugi je južno partnerstvo koje je izuzetno važno zbog regulacija migracijskih kretanja te treći usmjeren prema zapadnom Balkanu. Naime, Europska unija ima posebnu odgovornost prema zapadnom Balkanu s obzirom na to da su te države (Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo, Sjeverna Makedonija) okružene državama članicama Europske unije te NATO saveza. Neposredni pravac djelovanja Europske unije svakako mora biti i trgovina preko koje je moguće osigurati leadersku poziciju, uz održavanje savezništva sa Sjedinjenim Američkim Državama. U konačnici, Stier je zaključio kako svi dosadašnji izazovi, kao i potencijalno budući izazovi, zahtijevaju od Europske unije izgradnju strateške autonomije, što će dovesti i do smanjenja ovisnosti o drugim (geopolitičkim) akterima.

Uslijedilo je predavanje Josipa Brkića, zamjenika ministrice vanjskih poslova Bosne i Hercegovine pod naslovom *Challenges to Domestic and Foreign Policy of Bosnia and Herzegovina: a Roadmap to NATO Accession*. Brkić je govorio o vanjskopolitičkim izazovima Europske unije, točnije o njezinu pristupanju NATO savezu. Bosna i Hercegovina je zemlja partner NATO saveza od 2006. godine, pri čemu je pravni okvir toga partnerstva te potencijalnog budućeg članstva donesen u razdoblju od 2005. do 2019. godine. Članstvo u NATO savezu od izuzetnog je značenja za Bosnu i Hercegovinu jer ono kao krajnji cilj otvara i vrata Europske unije. Bosanskohercegovački put u NATO savez izuzetno je složen jer je potreban konsenzus, odnosno, uz konsenzus, potrebno je provesti reforme koje jamče stabilnost i dugoročnu viziju razvoja. Članstvom u NATO savezu, Bosni i Hercegovini osigurava se prijeko potreban mir te stabilnost, a kao temelj suradnje s NATO-om nameće se Povjerenstvo za suradnju. Razvidno je i kako NATO savez provodi “politiku otvorenih vrata” umjesto “politike proširenja” pri čemu se navodi primjer Sjeverne Makedonije koja je članicom NATO-a postala 2020. godine zbog pandemije COVID-19. Iako provedba reformi predstavlja temelj pristupa NATO-u, Brkić je zaključio izlaganje ukazavši na činjenicu da je Hrvatska važan zagovaratelj ulaska Bosne i Hercegovine u NATO savez i Europsku uniju, a za što su kao razlozi navedeni duljina kopnene granice te koncept konstitutivnosti naroda.

Nakon Josipa Brkića, predavanje pod naslovom *Perspective of an EU Potential Candidate: Bosnia and Herzegovina on its Way to the EU* održala je Lidija Bradara, zastupnica u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Svoje izlaganje Bradara je započela prikazom složenosti državnog uređenja Bosne i Hercegovine istaknuvši kako je Daytonski sporazum 1995. godine uspostavio mir, no dugoročno je doveo do stagnacije, prije svega stalnim traženjem konsenzusa između tri konstitutivna naroda. Bosna i Her-

cegovina predala je zahtjev za članstvo u Europskoj uniji 15. veljače 2016. godine te otad nije bilo značajnijeg napretka, pri čemu se kao razlog prvenstveno navodi nemogućnost donošenja bitnih nacionalnih političkih odluka. Bradara je istaknula kako postoji volja javnosti za ulaskom u Europsku uniju, no problem leži u nefunkcionalnoj i teško upravljivoj državnoj strukturi. Posebno se osvrnula i na Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu koji nekima od svojih ovlasti onemogućava funkcionalnost državnih tijela, osobito nametanjem neprovedivih zakona. Zaključno, Bradara je istaknula kako je uz teško postizanje konsenzusa, posebno problematično i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva s europskim propisima te kako je za pristupanje Europskoj uniji važna uključenost svih konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini.

Prvi dan Ljetne škole završen je predavanjem doc. dr. sc. Jelene Jurišić s Fakulteta hrvatskih studija u Zagrebu pod naslovom *Disinformation and Fake News in Times of a Global Pandemic*. Pojavom pandemije COVID-19 snažno je započela i kampanja dezinformiranja i lažnih vijesti koje su posebno aktualne postale tijekom predsjedničke kampanje u Sjedinjenim Američkim Državama 2016. godine. Dezinformiranje i lažne vijesti nisu isti pojmovi pa se tako dezinformiranje definira kao namjerno poslana pogrešna obavijest s ciljem da se obrne protivnika, dok su lažne vijesti vrsta tzv. “žutog” novinarstva ili propagande kojom se s namjerom šire dezinformacije ili prijekave preko tradicionalnih medija. Generalno, vijest ili je istinita ili nije vijest, odnosno vijest prestaje biti vijest kada je njezin sadržaj netočan, neprovjeren ili pak namjerno lažan. Dezinformiranje se vodi političkim ciljevima, propagandom i drugo, a u širenju dezinformacija ključna su tri aktera: kreatori, djelatnici te primatelji. Pandemija COVID-19 iznjedrila je i *infodemiju* kao prekomjernu količinu informacija o nekom problemu što u konačnici otežava i pronalazak konačnog rješenja. Riječ je, dakle, o mogućnosti gušenja vjerodostojnih informacija. Zaključno, doc. dr. sc. Jurišić istaknula je kako su društvene mreže medij preko kojih se najbrže šire dezinformacije.

Drugi dan predavanja na Ljetnoj školi započeo je predavanjem Ogniana Zlateva, voditelja Predstavništva Europske komisije u Hrvatskoj pod naslovom *The Future of Europe: What Future for Europe?* Na početku svojeg predavanja, Zlatev je istaknuo kako pitanje budućnosti Europe nikad nije bilo važnije negoli danas uz naglasak kako je pandemija značajno promijenila svijet. Uloga Europske unije, u odnosu na njezine države članice, očituje se u financijskim sredstvima koja su namijenjena oporavku gospodarstva. Međutim, uz financijski segment oporavka europskog gospodarstva, izuzetno je važan i Europski zeleni plan čijom bi implementacijom Europska unija postala izdržljivija na buduće krize te bi postala neovisna u energetskom i ekološkom smislu. Europsku uniju prati i proces digitalizacije koji iziskuje vještine, infrastrukturu, digitalnu transformaciju poslovanja te digitalizaciju javnih usluga. Zlatev je zaključio kako Europska unija treba biti ono što Europljani žele, a stvaranje takve Europske unije moguće je uz Konferenciju o budućnosti Europe koja omogućava komunikaciju s njezinim građanima.

Nakon Ogniana Zlateva, predavanje je održala Ivana Noršić iz Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske pod naslovom *CFSP: How Does it Satisfy Security Objectives of Individuals Countries*. Noršić je u uvodnom dijelu predavanja jasno istaknula kako je Europska unija nastala kao projekt jamca mira u Europi te prema tim principima djeluje i danas. U nekoliko posljednjih godina Europska unija suočena je s brojnim izazovima, prije svega s usklađivanjem vanjskih politika država članica sa Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom, dok se kao poseban vanjskopolitički izazov Europske unije postavlja odnos prema državama nečlanicama, pa tako postoje strateški partneri, strateški izazovi te partneri, odnosno konkurenti. U svojem izlaganju Noršić se posebno osvrnula na postupke donošenja odluka u području Zajedničke vanjske i sigurnosne politike koje odlikuje jednoglasnost te pravo veta, čije korištenje je zabranjeno kada je to protivno interesima Europske unije. Zaključno, naglašeno je kako je Zajednička vanjska i sigurnosna politika usko povezana s geopolitikom zbog čega se ona kreće smjerovima osiguravanja opskrbnih lanaca te postizanja prijeko potrebne strateške autonomije.

Drugi dan predavanja završio je izlaganjem Lovre Kunčevića sa Zavoda za povijesne znanosti u Dubrovniku pod naslovom *Dubrovnik Diplomacy: What Can It Teach Us Today?* Istaknuto je kako je Dubrovačka Republika imala jednu od najboljih diplomatskih strategija, odnosno vanjskih politika te je zbog toga i djelovala 500 godina. Kunčević je istaknuo kako se Dubrovačka Republika nalazila na razmeđu zapadnog i istočnog kršćanstva te islama zbog čega je djelovala kao važan geopolitički akter. Prioriteti Dubrovačke Republike bili su trgovina te zaštita građana, a što se postizalo na način da su dubrovački diplomati ovu državu u svijetu prikazivali kao siromašnu zbog čega su pregovorima postizali povlastice. Razvidno je kako je Dubrovačka Republika iz pozicije slabosti koristila pregovaračke sposobnosti svoje diplomacije, zbog čega Kunčević zaključuje kako bi se na isti način i Republika Hrvatska mogla postaviti u odnosu na zemlje zapadnog Balkana kao pregovarač promičući ujedno svoje interese.

Treći dan predavanja započeo je predavanjem Sandra Knezovića, znanstvenog savjetnika iz Instituta za razvoj i međunarodne odnose pod naslovom *Navigation a Complex International Environment – The EU Global Strategy*. Predavanje je bilo koncipirano na način da je prvenstveno analizirana Globalna strategija Europske unije iz 2016. koja je nastala iz dva razloga: jedan je europski, odnosno Brexit, a drugi globalni, odnosno izbor Donalda Trumpa za američkog predsjednika. Uz Globalnu strategiju iz 2016., analizirana je i Europska sigurnosna strategija (*European Security Strategy*) iz 2003. godine. U svojem izlaganju Knezović je istaknuo kako se Strategija iz 2016. temelji na zajedničkim vrijednostima država članica Europske unije te partnerstvu s drugim državama. Osim navedenog, prioritet djelovanje Europske unije su i vanjski odnosi zbog kojih se nastoji postići visok stupanj vlastite sigurnosti te svojevrsna elastičnost prema zemljama istoka i juga. U konačnici, opstojnost Strategije moguća je postavljanjem kredibilnih ciljeva koji moraju zahvatiti brojne spektre djelovanja i kreiranje prostora potencijalnog za njezinu provedbu.

U izlaganju pod naslovom *EU Enlargement: Between Containment and Reform* izv. prof. dr. sc. Đana Luša s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu dotaknula se pitanja proširenja Europske unije uz navođenje 4i: ideje, izazovi, interesi i identiteti unutar iste. U Europskoj su uniji tri integracijske ideje: federalistička, prema kojoj se Unija otuđuje od svojih građana, funkcionalistička, prema kojoj dvije ili više država vrše dogovore o daljnjem djelovanju te intergovermentalistička prema kojoj se pak države članice stavljaju u središte djelovanja Europske unije. U kontekstu proširenja, važno je naglasiti pojavu “zasićenja proširenjem” te “otpor proširenju”. Konkretno, prethodni krugovi proširenja Europske unije predstavljali su zasićenje proširenjem, dok države zapadnog Balkana pokazuju otpor glede proširenja, a što je povezano s ekonomskim i političkim problemima. Osim s problematikom proširenja, naglašeno je i kako je Europska unija suočena s brojnim izazovima, kao što su Brexit, opadanje njezine moći na globalnoj razini, demokratski deficit te pandemija COVID-19. Zaključno, izv. prof. dr. sc. Luša navodi kako se uz prethodno navedene izazove Europske unije javljaju i oni stari izazovi – Rusija, Kina i drugi, pri čemu Unija nema strategiju kojom bi definirala svoje djelovanje prema navedenim akterima.

Rasprava o izazovima Europske unije nastavljena je predavanjem Sebastiana von Münchowa s njemačkog Europskog centra za sigurnosne studija George C. Marshall pod naslovom *Vaccine Diplomacy & Vaccine Wars*. Na početku svojeg predavanja von Münchow je istaknuo kako je pandemija COVID-19 izazvala svojevrсну trilemu vezanu uz zaštitu zdravlja, ekonomije te prava na slobodno kretanje. Pandemija ne smije biti izlika za ograničavanje ljudskih prava te je dužnost države spriječiti katastrofu (u ovom slučaju širenje virusa) uz zaštitu temeljnih prava i sloboda. Pandemija COVID-19 ukazala je i na različit pristup njezinu sprječavanju što se najbolje oslikava na primjeru Kine i Rusije te Europske unije. Uz predavanje, održana je i radionica *Crisis Response – INTRO*. Von Münchow je zaključno istaknuo kako je u središtu krize izazvane pandemijom COVID-19 ključno bilo pitanje cjepiva koje je postalo političko oružje i način geopolitičkog pozicioniranja pojedinih država što se u konačnici preslikava i na snagu, odnosno slabosti pojedinih država.

Četvrti dan predavanja započeo je radionicom *Crisis Response* uz moderiranje Sebastiana von Münchowa kroz koju su studenti predlagali rješenja za konkretne izazove Europske unije, NATO saveza te tranzicijskih država Europske unije. Po završenoj radionici, održano je predavanje izv. prof. dr. sc. Kristijana Kotarskog s Fakulteta političkih znanosti pod naslovom *Leveraging Europe's International Economic Power*. Pandemija COVID-19 dalekosežne posljedice ostavila je i na ekonomske odnose, samim time i izazov Europskoj uniji da postane značajniji globalni gospodarski takmac. Izv. prof. dr. sc. Kotarski naglasio je kako Europska unija mora promijeniti svoje djelovanje u području trgovinskih sporazuma, prije svega u kriterijima njihova sklapanja na međunarodnoj razini. Nadalje, poseban naglasak bio je na mogućnostima koje pružaju suvremene tehnologije te istraživanje i razvoj. Korak prema gospodarskom jačanju Europske unije očituje

se i u razvoju zelenih politika, ali i internalizaciji eura, no zbog toga bi ona mogla postati svojevrsni svjetski dužnik, a ne kreditor.

Posljednji dan predavanja također je bio namijenjen ekonomskim temama uz predavanje izv. prof. dr. sc. Kotarskog pod naslovom *Globalisation and Post-Pandemic Recovery*. Brojne države i dalje se teško nose s posljedicama ekonomske krize iz 2008. godine, što je dodatno pogoršano epidemiološkim čimbenicima. Samim time, zaključak je izv. prof. dr. sc. Kotarskog, pandemija COVID-19 donosi četiri postpandemijska scenarija pa tako (svjetsko) gospodarstvo donekle može ostati isto kao što je bilo, Kina može preuzeti dominaciju uz jačanje političkog kapitalizma, resursi digitalnog doba dovode do nove gospodarske (i političke) vizije, a kao mogućnost ostaje i razvoj tzv. narodnog kapitalizma.